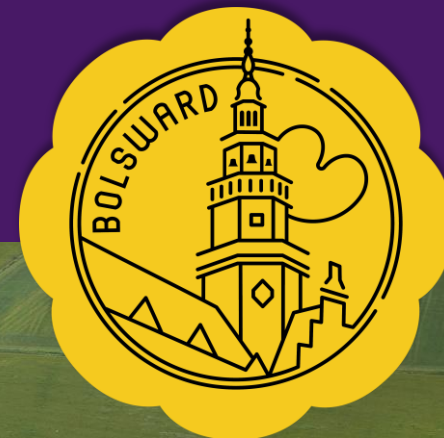

Routekaart Bolsward: De vijf bedrijventerreinen van de toekomst

Versie 21 oktober 2025

Credits: Gemeente Súdwest-Fryslân

Introductie namens parkmanagement

Beste ondernemers,

Als Vereniging Parkmanagement Bolsward werken we samen met de gemeente Súdwest-Fryslân en Circulair Friesland aan een routekaart voor de bedrijventerreinen in Bolsward. Waarom is dit nodig? Bedrijven krijgen steeds vaker te maken met strengere eisen rondom CO₂-uitstoot en het (her)gebruik van grondstoffen. Daarnaast spelen er andere grote uitdagingen, zoals netcongestie en de gevolgen van klimaatverandering. De routekaart geeft niet alleen aan wát we willen bereiken, maar ook hóe we dat gaan doen. Zo kunnen we gericht mensen en middelen inzetten én financiering aantrekken. Op die manier zorgen we ervoor dat de bedrijventerreinen in Bolsward klaar zijn voor de toekomst.

Tijdens drie ontbijtbijeenkomsten hebben we waardevolle input opgehaald bij Bolswarder bedrijven. Op basis van deze inzichten heeft Circulair Friesland de routekaart opgesteld. De routekaart wordt onze leidraad voor het beleid van de komende jaren. Zo werken we samen aan toekomstbestendige en circulaire bedrijventerreinen in Bolsward.

Mocht je nog vragen hebben, dan horen we graag van je.
Met vriendelijke groet,

Vereniging Parkmanagement Bolsward

Duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Inleiding

Bedrijventerreinen spelen een belangrijke factor in de transitie naar een circulaire economie. Het ruimtelijke aspect creëert kansen voor het delen van reststromen (industriële symbiose), het delen van faciliteiten en infrastructuur (energie, warmte, afval en water, bijvoorbeeld) én er zijn kansen voor het efficiënt inrichten van transport en logistiek. Daarnaast spelen ook andere maatschappelijke ontwikkelingen een belangrijke rol op bedrijventerreinen; denk hierbij aan thema's als bereikbaarheid en toegang tot voldoende en bekwaam personeel.

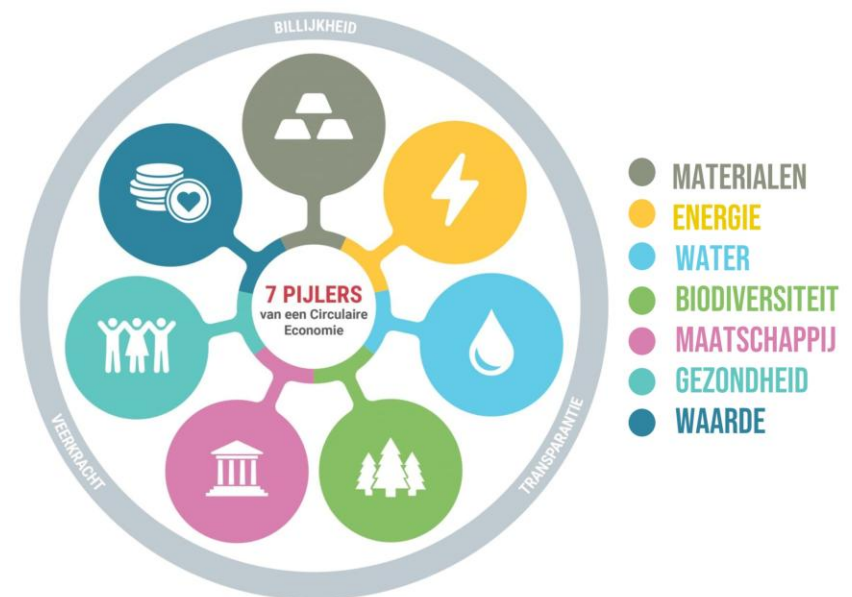
Vanuit [Vereniging Circulair Friesland \(VCF\)](#) is enkele jaren geleden gestart met het programma Circulaire Bedrijventerreinen. De Vereniging werkt al ruim 10 jaar met inmiddels meer dan 180 leden (overheid, onderwijs én ondernemers) aan de circulaire economie in de regio. De 7 pijlers van de Circulaire Economie vormen hierbij het fundament. De pijlers zijn kenmerken waaraan een circulaire gebiedsontwikkeling moet voldoen. Ook in dit project vormen de 7 pijlers de grondslag.

Dat deze aanpak werkt, blijkt uit het feit dat Friesland is wereldwijde koploper in de circulaire economie. [Uit onderzoek van Circle Economy](#) blijkt dat Friesland 10,6% circulair is, volgens het Circularity Gap Report. Dit is hoger dan het landelijk (9,8%) en wereldwijde gemiddelde (6,9%). Om volledig toekomstbestendig en circulair te worden is er echter nog veel werk aan de winkel.

Met het programma Circulaire Bedrijventerreinen worden routekaarten opgesteld om bedrijventerreinen invulling te geven in de reis naar circulariteit en toekomstbestendigheid. Elk bedrijventerrein heeft zijn eigen kenmerken, kwaliteiten en uitdagingen. Dit geldt dan ook voor Bolsward. Op initiatief van Vereniging Parkmanagement Bolsward (VPB) en gemeente Súdwest-Fryslân (SWF) is voor de vijf Bolswarder bedrijventerreinen één gezamenlijke routekaart ontworpen. Het gaat hierbij om de volgende bedrijventerreinen: De Marne | De Wymerts | Industriepark | De Ward | De Klokslag. Met deze routekaart is er een duidelijke koers om tot circulaire en duurzame bedrijventerreinen te komen.

Proces

De routekaart is vanuit een bottom-up aanpak ontwikkeld. Er is gestart met het in beeld brengen van de huidige situatie. Dit is gedaan door een nulmeting, op basis van beschikbare data en een vragenlijst bij de ondernemers. Vervolgens zijn tijdens een tweetal workshops met ondernemers, ondernemersverenigingen en gemeente de belangrijkste thema's en kansen opgehaald. Ook zijn ruim 90 potentiële interventies uitvoerig besproken. De interventies die volgens de deelnemers van de workshops het best passen bij de ambities en doelen van de bedrijventerreinen in Bolsward hebben een plek op de routekaart gekregen.

Leeswijzer

Routekaart

De routekaart start bovenaan met een toekomstperspectief, wat dient als de stip op de horizon voor de Bolswarder bedrijventerreinen. Vervolgens is de routekaart opgedeeld in de periode 2025 tot en met 2030. Verschillende acties en interventies zijn verdeeld over vier belangrijke pijlers:

1. Maatschappij (roze)
2. Energie (geel)
3. Materialen (grijs)
4. Biodiversiteit/Water (groen)

In deze gekleurde balken staat een omschrijving van de pijler en wat men wil bereiken. In de tijdlijn staan de concrete acties en interventies die gaan bijdragen om deze doelen te halen.

Binnen een concrete actie is het meestal wenselijk dat er eerst een goede analyse te maken om vervolgens tot uitvoering te kunnen komen. Denk hierbij aan het in kaart brengen van de energiebehoefte en piekbelasting, voordat er gewerkt kan worden aan een concrete uitwerking.

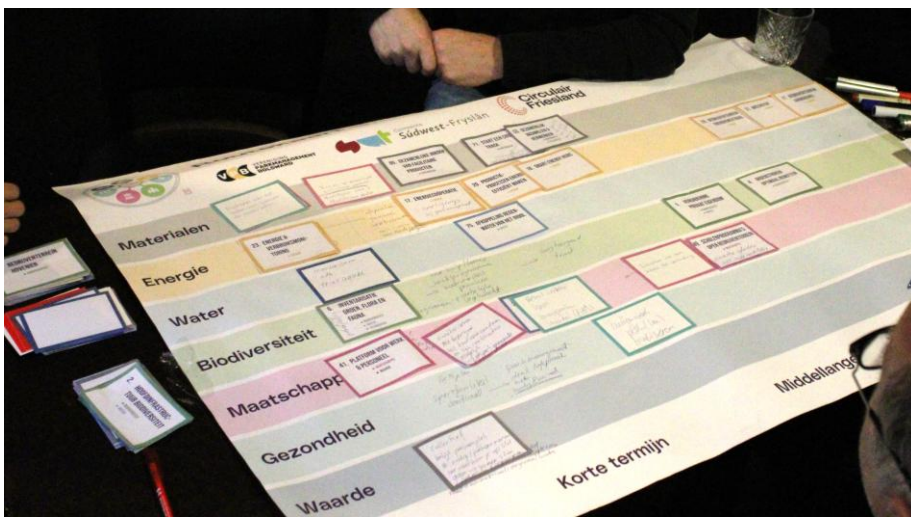
Overzicht acties

In dit document is ook per actie of interventie een uitwerking:

- Wat houdt de interventie in?
- Waarom deze interventie?
- Wat is er al?
- Hoe uitvoeren?
- Mogelijke (samenwerkings)partners
- Aanpakvoorbeelden
- Regiovoorbeelden

Daarnaast wordt er op elke pagina bovenaan aangegeven:

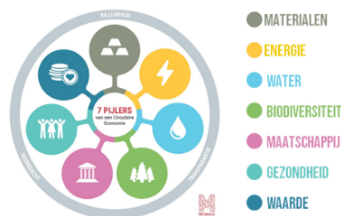
- De tijdsperiode
- De partijen die een rol hebben
- De te verwachte kosten (indien bekend)

Bij vragen over de routekaart en interventies kan contact opgenomen worden met Marije de Boer van Vereniging Circulair Friesland (VCF) via:

marije.deboer@circulairfriesland.nl

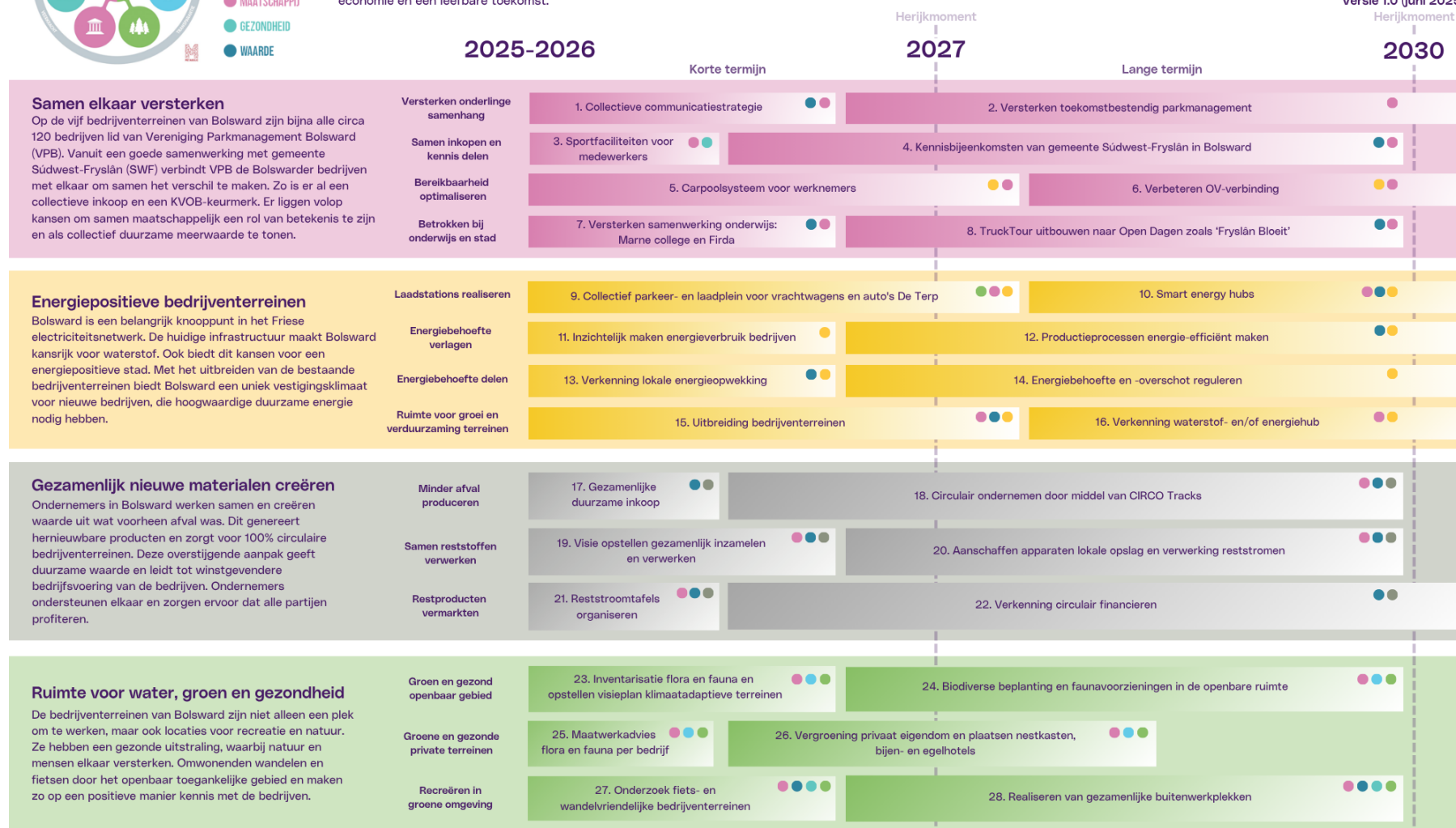
Routekaart bedrijventerreinen Bolsward

ROUTEKAART BOLSWARD: DE VIJF BEDRIJVENTERREINEN VAN DE TOEKOMST

Een toekomstperspectief: De bedrijventerreinen in Bolsward transformeren zich tot toekomstbestendige, circulaire en bruisende werkplekken waar duurzaamheid en innovatie centraal staan. Groenvoorzieningen, slimme energieoplossingen en gedeelde faciliteiten creëren een gezonde en inspirerende werkomgeving. Door samenwerking tussen bedrijven, gemeente en lokale partners wordt een sterk ecosysteem gebouwd dat bijdraagt aan een duurzame economie en een leefbare toekomst.

Versie 1.0 (juni 2025)
Herijkmoment

Inhoudsopgave

Pijler 1: Maatschappij

- 1. Collectieve communicatiestrategie
- 2. Versterken toekomstbestendig parkmanagement
- 3. Sportfaciliteiten voor medewerkers
- 4. Kennisbijeenkomsten van gemeente Súdwest-Fryslân in Bolsward
- 5. Carpoolsysteem voor werknemers
- 6. Verbeteren OV-verbinding
- 7. Versterken samenwerking onderwijs: Marne college en Firda
- 8. TruckTour uitbouwen naar Open Dagen zoals 'Fryslân Bloeit'

Pijler 2: Energie

- 9. Collectief parkeer- en laadplein
- 10. Smart energy hubs
- 11. Inzichtelijk maken energieverbruik bedrijven
- 12. Productieprocessen energie-efficiënt maken
- 13. Verkenning lokale opwekking energie
- 14. Energiebehoefte en -overschot reguleren
- 15. Uitbreiding bedrijventerreinen
- 16. Verkenning waterstof- en/of energiehub

6

7

8

9

10

13

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

24

23

Pijler 3: Materialen

- 17. Gezamenlijke duurzame inkoop
- 18. Circulair ondernemen door middel van CIRCO Tracks
- 19. Visie opstellen gezamenlijk inzamelen en verwerken
- 20. Aanschaffen apparaten lokale opslag en verwerking reststromen
- 21. Reststroomtafels organiseren
- 22. Verkenning circulair financieren

24

25

28

29

28

29

30

Pijler 4: Biodiversiteit

- 23. Inventarisatie flora en fauna en visie klimaatadaptieve terreinen
- 24. Biodiverse beplanting en faunavoorziening in de openbare ruimte
- 25. Maatwerkadvies flora en fauna aanbieden per bedrijf
- 26. Vergroening privaat eigendom en plaatsen faunavoorzieningen
- 27. Onderzoek fiets- en wandelvriendelijk bedrijventerrein
- 28. Realiseren van gezamenlijke buitenwerkplekken

31

32

33

34

35

36

37

Maatschappij: Samen elkaar versterken

Op de vijf bedrijventerreinen van Bolsward zijn bijna alle circa 120 bedrijven lid van VPB. Vanuit een goede samenwerking met gemeente SWF verbindt VPB de Bolswarder bedrijven met elkaar om samen het verschil te maken. Zo is er al een collectieve inkoop en een KVOB-keurmerk. Er liggen volop kansen om samen maatschappelijk een rol van betekenis te zijn en als collectief duurzame meerwaarde te tonen.

Versterken onderlinge samenhang

Samen inkopen en kennis delen

Bereikbaarheid optimaliseren

Betrokken bij onderwijs en stad

1. Collectieve communicatiestrategie

Wat houdt de interventie in?

Er wordt een collectieve communicatiestrategie opgezet door- en voor bedrijven op de vijf bedrijventerreinen in Bolsward.

Waarom deze interventie?

Successen moet je vieren én communiceren. Door een collectieve communicatiestrategie kunnen ondernemers elkaar niet alleen informeren over relevante ontwikkelingen, ook zorgt dit voor inspiratie en bevordert het de sociale cohesie op de terreinen. Het is daarnaast van belang dat de successen gekoppeld worden aan de routekaart, zodat duidelijk is dat de ontwikkelingen de bedrijventerreinen ten goede komen.

Hoe uitvoeren (korte termijn)?

1. Inzicht krijgen in alle bedrijven en de juiste contactpersonen. Rinze Kiemel van YnBusiness is door de Provincie beschikbaar dit uit te zoeken. Hij ontvangt van Klaas de NAW gegevens van de leden en van Jaap-Auke de gegevens vanuit de gemeente.
2. Een kick-off organiseren voor alle bedrijven eind januari / begin februari in Bolsward bij Ventura. Dirk Jan vraagt Jan Lont van Ventura om het daar te houden. Ook met Bauke Dam afstemmen.
3. Hoe communiceren: Klaas stemt met Nynke af van Studyo hoe website en communicatie naar de leden opgepakt moet worden. LinkedIn is een wens, Klaas vraagt Martina Kettelaar. Ze werkt bij Titan.
4. Wat communiceren: eind november de routekaart versturen naar alle bedrijven en via social media. De routekaart op website plaatsen, zodat deze te downloaden is. Ook in november de uitnodiging naar de bedrijven versturen.

Hoe uitvoeren (lange termijn):

1. Vanuit februari de lange termijn communicatie oppakken met werkgroepen en ledenvergadering.
2. Een communicatiestrategie (laten) uitwerken voor de activiteiten van VPB.
3. Opzetten van social media accounts (LinkedIn) en nieuwsbrieven, waarin updates actief met ondernemers gedeeld kunnen worden én waar ondernemers ook zelf input kunnen leveren.

Mogelijke (samenwerkings)partners voor communicatie:

Provincie Fryslân	Rinze Kiemel
Gemeente Súdwest-Fryslân	Jaap-Auke Rienstra
Circulair Friesland	Marije de Boer

Aanpakvoorbeelden

Industriepark Kleefse Waard (IPKW) heeft heldere doelen gesteld, met als doel het meest duurzame bedrijventerrein van Nederland te worden. Hiervoor hebben zij een '[Future Map](#)' ontwikkeld, dat bij elk bedrijf aan de muur hangt.

Regiovoorbeelden

Merk Fryslân heeft als één van haar doelen het versterken van het imago van Friesland, zowel voor toerisme als voor ondernemers, overheden en onderwijsinstellingen. [Merk Fryslân](#) aanhaken kan meedenken bij het opstellen van de communicatiestrategie.

2. Versterken toekomstbestendig parkmanagement

Wat houdt de interventie in?

Vereniging Parkmanagement Bolsward vormt nu al een cruciale basis om te werken naar vijf toekomstbestendige bedrijventerreinen in Bolsward. Om de voorgestelde interventies in de huidige routekaart te realiseren, is het noodzakelijk om daar professionele ondersteuning in te zoeken, door bijvoorbeeld werkgroepen van ondernemers aan te stellen. Op deze manier behoudt de VPB de coördinerende en sturende rol en wordt ze daarbij ondersteund door ondernemers.

Waarom deze interventie?

Uit meerdere (landelijke) onderzoeken is gebleken hoe cruciaal een sterke organisatiegraad is voor het realiseren van een circulair en toekomstbestendig bedrijventerrein, voor zowel de bedrijven als de gemeente. Het hebben van een duidelijke visie, een toekomstbeeld, is essentieel. Dit wordt mede gerealiseerd door het opstellen van de routekaart. Daarnaast is gebleken dat een formele en actieve vorm van collectiviteit en professionaliteit belangrijke succesfactoren zijn, net als de structurele samenwerking tussen het bedrijfsleven en (decentrale) overheden. Door middel van de werkgroepen op de verschillende urgente thema's, wordt hier invulling aan gegeven.

Hoe uitvoeren?

1. Het opzetten van werkgroepen op de verschillende thema's benoemd in de routekaart
2. Het inschakelen van een community manager om de samenwerkingen te versterken, te weten wat er speelt op de bedrijventerreinen en dit ook te communiceren.
3. Het opzetten van een duidelijke communicatiestructuur tussen het parkmanagement en de gemeente.
4. Het betrekken van andere lokale organisaties, denk bijvoorbeeld aan het Wetterskip, de lokale vogelwacht, het stadsbelang en andere parkmanagementverenigingen.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Wetterskip Fryslân, stadsbelang Bolsward, parkmanagement van andere bedrijventerreinen, Ynbusiness (programma Verduurzamen Bedrijventerreinen).

Voorbeelden

Op bedrijventerrein de Hemmen in Sneek wordt ook met werkgroepen gewerkt, bijvoorbeeld op het thema Biodiversiteit.

Vereniging de Zwette, van bedrijventerrein de Zwette in Leeuwarden heeft een transitie manager aangesteld in samenwerking met gemeente Leeuwarden en de Rabobank. Ambitie is om in 2035 een circulair en duurzaam bedrijventerrein te zijn. [Meer informatie.](#)

3. Sportfaciliteiten voor medewerkers

Wat houdt de interventie in?

Het organiseren van sportfaciliteiten (en activiteiten) voor alle medewerkers van de bedrijven op de bedrijventerreinen in Bolsward.

Waarom deze interventie?

Door als werkgever sportfaciliteiten aan te bieden, wordt niet alleen de fysieke en mentale gezondheid van de medewerkers gestimuleerd. Dit zorgt ook voor een sociale verbinding tussen medewerkers op het bedrijventerrein. Sport verbindt!

Hoe uitvoeren?

- Door middel van een inventarisatie onderzoeken welke bedrijven geïnteresseerd zijn in het opzetten van een gezamenlijke sportfaciliteit.
- Een samenwerking opzetten met de regionale sportscholen en sportfaciliteiten.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Body & Mind Gym en Anytime Fitness, beide gesitueerd op de bedrijventerreinen.

Voorbeelden

Door middel van initiatieven zoals [Work It](#) kunnen bedrijven en medewerkers een flexibel sportabonnement afsluiten voor verschillende type activiteiten.

4. Kennisbijeenkomsten van gemeente Súdwest-Fryslân in Bolsward

Wat houdt de interventie in?

Gemeente Súdwest-Fryslân organiseert regelmatig evenementen en netwerkbijeenkomsten voor ondernemers, met als doel het inspireren en enthousiasmeren van ondernemers, het delen van kennis en het uitbreiden en onderhouden van contacten. Eén keer per jaar vindt er een ondernemersbijeenkomst plaats op de bedrijventerreinen in Bolsward.

Waarom deze interventie?

Door één keer per jaar een kennissessie in Bolsward te organiseren wordt er extra aandacht gegeven aan de ontwikkelingen op de bedrijventerreinen en kunnen de bedrijventerreinen laten zien welke projecten en initiatieven er al in Bolsward spelen. Bedrijven kunnen kennis delen, waardoor ze nieuwe waarde creëren. Tegelijkertijd zorgen de bijeenkomsten voor meer sociale cohesie. Daarnaast stimuleert het de samenwerking tussen de gemeente en de ondernemers/parkmanagement.

Hoe uitvoeren?

Afstemmen met gemeente, parkmanagement en ondernemers over de jaarlijkse ondernemersbijeenkomsten.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Dijkstra Draisma in verband met de bouw van de [nieuwe buitendienst](#) van de gemeente.

Voorbeelden

[Ondernemersbijeenkomsten](#) georganiseerd door gemeente Súdwest-Fryslân

5. Carpoolsysteem voor werknemers

Wat houdt de interventie in?

Medewerkers werkzaam bij organisaties in Bolsward spreken af of om gezamenlijk in de auto te reizen naar het werk. **Hoe krijgen we de medewerkers die geen auto hebben op een aansluitende tijd naar huis.**

Waarom deze interventie?

De bustijden sluiten niet aan bij de werktijden van de bedrijven. De bushokjes zijn koud en nat en slecht verlicht. Verwarmd Adri aanschaffen? Carpooling zorgt voor een snelle en relatief goedkope oplossing voor woon-werkverkeer, zeker wanneer de OV-verbinding (nog) niet toereikend is (bijvoorbeeld voor jonge medewerkers en studenten). Het zet de eerste stap naar het beperken van de hoeveelheid voertuigen, het verminderen van de gereden kilometers (CO₂ uitstoot) en stimuleert het gevoel van saamhorigheid op het bedrijventerrein. Het kan voor medewerkers voordelig zijn, omdat ze over het algemeen wel volledige kilometervergoeding krijgen, maar door samen te rijden besparen op de vervoerskosten.

Hoe uitvoeren?

- In februari een werkgroep vormen die een plan van aanpak gaat opzetten over dit vraagstuk. **Frederika Kooistra pakt dit op.**
- Door een analyse van het woon-werkverkeer worden de mogelijkheden voor carpooling inzichtelijk (dit kan per individueel bedrijf of voor meerdere bedrijven).
- Er zijn verschillende applicaties en platformen beschikbaar voor carpooling. Ook een groepsapp kan helpen om carpooling te stimuleren.
- Uiteindelijk kan zelfs gekeken worden naar een (deel-)auto of (deel-)fietsen, die verschillende medewerkers en/of bedrijven kunnen gebruiken."

Mogelijke (samenwerkings)partners

Freonen fan Fossylfrij Fryslân, provincie Fryslân ([programma Werk Slim Reis Slim](#))

Voorbeelden

Voorbeelden van hoe Friese bedrijven dit aanpakken vind je op de [website van de Freonen](#). Er zijn verschillende apps zoals Beamrz, Toogethr, Twogo en Bla Bla Car waarmee werknemers gemakkelijk andere bestuurders of passagiers kunnen vinden om te carpoolen. Bedrijven als ABN AMRO, Qpark en ENGIE moedigen carpoolen onder hun werknemers al aan door gebruik te maken van de app Toogethr. Een ander voorbeeld is [Comovee](#).

6. Verbeteren OV-verbinding

Wat houdt de interventie in?

Er wordt een betere verbinding van het openbaar vervoer opgezet voor de vijf bedrijventerreinen. Dit houdt onder andere in dat de vertrektijden aansluiten op de werktijden en dat de busstations veilig en goed bereikbaar zijn.

Waarom deze interventie?

Een betere verbinding met het openbaar vervoer vergroot de bereikbaarheid van de terreinen voor zowel (potentiële) medewerkers als studenten en/of stagiairs. Door het gebruik van OV te stimuleren, wordt CO₂ uitstoot voorkomen en zorgt het voor minder verkeersopstoppen op piekmomenten. Ook zijn er minder voertuigen nodig, waardoor ook minder parkeermogelijkheden benodigd zijn. Ten slotte draagt dit bij aan een schonere lucht op het bedrijventerrein.

Hoe uitvoeren?

- De analyse van het woon-werkverkeer bij interventie 5 (Carpoolsysteem voor medewerkers) kan als basis dienen om de wensen en behoeften van zowel medewerkers als ondernemers wat betreft de OV-verbinding te inventariseren.
- Door als ondernemers op deze manier gezamenlijk een coalitie te vormen, kan een gezamenlijk signaal afgegeven worden naar de vervoerder (Qbuzz), provincie en gemeente.
- Vervolgstep is om de mogelijkheden te onderzoeken voor het aanpassen van de dienstregeling. De dienstregeling wordt in de zomerperiode vastgesteld, waarna deze op de tweede zondag van december wordt ingevoerd.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Inwoners van Bolsward en werknemers in het centrum van Bolsward, aangezien zij mogelijk ook belang hebben bij een aangepaste dienstregeling.

Voorbeelden

Goudse bedrijventerreinen hebben in samenwerking met de provincie en de vervoerders een [aangepaste dienstregeling](#) kunnen organiseren.

7. Versterken samenwerking onderwijs: Marne college en Firda

Wat houdt de interventie in?

Er zijn al verschillende initiatieven om de samenwerking tussen ondernemers en het onderwijs te versterken in Bolsward. Om dit steviger te verankeren is het nodig om ondernemers te stimuleren en aan te jagen om met scholen en studenten te blijven samenwerken.

Waarom deze interventie?

De constante vraag naar nieuwe medewerkers kost bedrijven veel moeite, zeker gezien de huidige regionale arbeidsmarkt in Friesland. Daarom zijn er al verschillende initiatieven en samenwerkingen om dit te bevorderen. In de praktijk blijkt dat zowel bedrijven als scholen elkaar nog niet altijd weten te vinden. Daarom is het belangrijk dat dit wordt gestimuleerd. Enerzijds om ondernemers te helpen, maar ook om scholen te helpen om hun aanbod af te stemmen op de praktijk, zoals bij het Marne College het geval is.

Hoe uitvoeren?

- Inspiratie op doen op basis van de beleefochtend, die gepland stond op [5 juni 2025](#).
- Actief ondernemers stimuleren om met het onderwijs samen te werken, studenten te betrekken en stagiairs aan te nemen.
- Actief benadrukken welke rol scholen en studenten kunnen spelen voor het bedrijfsleven (door studieopdrachten en stagiairs).
- Samenwerkingen opzetten met partijen nauw verbonden aan het onderwijs (o.a. SPARK the Movement en WRK.frl/).

Mogelijke (samenwerkings)partners

Súdwest Werkt, Fryslân Werkt, WRK.frl/, SPARK the Movement, Friese kennisinstellingen (FIRDA, Aeres, HvHL, NHLStenden, RUG CF) en lokale scholen zoals bijvoorbeeld het Marne College.

Voorbeelden

- [Súdwest Werkt](#)
- [Onderwijs in Bedrijf](#)
- [Hospitality Pact 2024](#)
- [Sterk techniekonderwijs Noordoost Friesland](#)

8. TruckTour uitbouwen naar Open Dagen zoals 'Fryslân Bloeit'

Wat houdt de interventie in?

Eens in de twee jaar wordt de TruckTour Súdwest-Fryslân georganiseerd. Doel is om dit event uit te bouwen tot een jaarlijks, feestelijk event waarop niet alleen trucks door de stad rijden, maar ook de bedrijventerreinen in Bolsward laten zien wat er gebeurt. Niet alleen is het bij de bedrijven 'open huis', maar ook laten de bedrijventerreinen zien dat zij hét voorbeeld zijn van duurzame, toekomstbestendige en circulaire bedrijventerreinen.

Waarom deze interventie?

Het gezamenlijk opzetten van initiatieven zoals de TruckTour helpt enerzijds met het laagdrempelig invoeren van interventies om het bedrijventerrein te verbeteren. Daarnaast helpt het om betrokkenheid en bekendheid te creëren. Op deze manier worden Bolsward en de bedrijventerreinen neergezet als een 'showcase', wat niet alleen goed is voor de bekendheid, maar ook sociale cohesie creëert.

Hoe uitvoeren?

- **Gjalt Visser zoekt contact met de organisatie TruckTour Bolsward** om het zo realistisch te maken om een jaarlijks evenement te hebben.
- Een groep ondernemers zoeken die het organiseren van de bloeiweek op zich willen nemen, evt. in samenwerking met de gemeente Súdwest-Fryslân en andere partners.

Mogelijke (samenwerkings)partners

TruckTour Súdwest-Fryslân, Fryslân Bloeit, stadsbelang Bolsward

Voorbeelden

- [TruckTour](#)
- Fryslân Bloeit heeft een [toolkit](#) gemaakt hoe een bloeiweek te organiseren
- Bedrijventerrein de Hemmen in Sneek organiseerde in mei 2025 een [bloeiweek](#).

Energie: Energiepositieve terreinen

Bolsward is een belangrijk knooppunt in het Friese elektriciteitsnetwerk. De huidige infrastructuur maakt Bolsward kansrijk voor waterstof. Ook biedt dit kansen voor een energiepositieve stad. Met het uitbreiden van de bestaande bedrijventerreinen biedt Bolsward een uniek vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijven, die hoogwaardige duurzame energie nodig hebben.

Laadstations realiseren

Energiebehoefte verlagen

Energiebehoefte delen

Ruimte voor groei en
verduurzaming terrein

9. Collectief parkeer- en laadplein voor vrachtwagens en auto's op de Terp

Wat houdt de interventie in?

Er wordt infrastructuur gerealiseerd om duurzaam vervoer te bevorderen door de laadinfrastructuur (laadplein) te verbeteren. Dit wordt gecombineerd met een collectief, groen parkeerterrein op de Terp.

Waarom deze interventie?

Een collectief parkeerterrein met laadfaciliteiten heeft veel voordelen, waarvan de belangrijkste is dat als dit in het collectief wordt aangepakt, het veel tijd, geld en moeite bespaart ten opzichte van individuele activiteiten. Dat maakt het ook voor de kleinere ondernemers aantrekkelijker.

Parkeerterreinen nemen veel ruimte in beslag, wat ook elders gebruikt kan worden (bijv. voor uitbreiding bedrijfsprocessen óf groenvoorzieningen). Het biedt tevens mogelijkheden om aan te haken op interventie 5 (Carpoolsysteem voor werknemers). Een elektrisch wagenpark heeft een minder belastend effect op het milieu. Tegelijkertijd wordt dit voor bedrijfsauto's en vrachtwagens essentieel, aangezien het ze toegang verleent tot milieuzones.

Hoe uitvoeren?

- **Werkgroep** opzetten die, in samenwerking met partners zoals bijvoorbeeld de gemeente, een plan van aanpak maakt voor een collectief parkeerterrein met laadfaciliteiten. **Rinze | B&O en Visser Transporten en gemeente SWF Justin + Miranda Kok, Rinze als trekkende rol. Gjalt vraagt Bate Winia. Rinze vraagt Liander**
- In deze werkgroep zijn ook de partijen die veelvuldig gebruik maken van vrachtvervoer essentieel, om ook de laadfaciliteiten voor grotere voertuigen te kunnen realiseren. Afstemming is cruciaal.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Provincie Fryslân

Voorbeelden

Donker Groep heeft ervaring met het aanleggen van [groene parkeerplaatsen](#). Veenstra Fritom heeft in Heeg al een [laadfaciliteit gerealiseerd](#) voor vrachtwagens.

10. Smart energy hubs

Wat houdt de interventie in?

Een smart energy hub zorgt voor het samenkomen van energie in een decentraal netwerk. Vanuit hier kan de energie weer verdeeld worden over de verschillende partijen of kan het worden opgeslagen voor een later moment.

Waarom deze interventie?

Een smart energy hub zorgt voor efficiënte balans tussen opwek, opslag en verbruik. Dit is cruciaal voor het omzeilen van netcongestie. Bovendien kan op deze manier op de energiekosten worden bespaard en tegelijkertijd worden geïnvesteerd in groene energieopwekking.

Hoe uitvoeren?

- Het is belangrijk om eerst de energievoorziening in kaart te brengen en een energiecoöperatie op te zetten om vanuit daar een smart energy hub te starten.
- Ook helpt het om een procesbegeleider of procesmanager aan te stellen, en contact te zoeken met de gemeente en netbeheerder om de energyhub op te zetten. Meer informatie is te vinden op de [website van de RVO](#).

Mogelijke (samenwerkings)partners

De netbeheerder, gemeente Súdwest-Fryslân, FREON Fryslan en Ekwadraat

Voorbeelden

- Ekwadraat heeft [ervaring met energiehubs](#).
- Blauwdruk voor energiehubs op bedrijventerreinen door Firan.
- Daarnaast is er door Firan een [blauwdruk voor energiehubs op bedrijventerreinen](#) ontwikkeld.
- [Friese Energie Ontwikkelingsnetwerk](#) (FREON).
- In Hallum is er een [Smart Energy Hub](#) gerealiseerd zodat bedrijven konden overstappen van gas naar elektriciteit. Dit is gelukt door samen met de gemeente en Ekwadraat te werken.

11. Inzichtelijk maken energieverbruik bedrijven

Wat houdt de interventie in?

Er wordt een monitoring uitgevoerd bij alle bedrijven op de bedrijventerreinen, wat inzicht geeft in het energieverbruik en -productie van de verschillende bedrijven, verdeeld over de verschillende terreinen.

Waarom deze interventie?

Om de juiste ingrepen te kunnen doen op het gebied van energie moet men eerst een goed beeld krijgen van de huidige situatie. Welke partijen hebben capaciteit over en welke juist niet? Hoe kan dit beter op elkaar aansluiten? Dit zorgt ervoor dat kansen benut kunnen worden voor zowel individuele bedrijven als het collectief. Ook worden de verschillen tussen de verschillende (delen van de) bedrijventerreinen zichtbaar. Dit inzicht vormt een eerste stap naar beter energiemanagement op de bedrijventerreinen.

Hoe uitvoeren?

- Inventariseren welke bedrijven op de bedrijventerreinen mee willen werken aan de inventarisatie.
- Opzetten werkgroep energie
- Energiescan laten uitvoeren
- Resultaten energiescan delen (link interventie 1 (Collectieve communicatiestrategie) en implementeren

Mogelijke (samenwerkings)partners

Samen Verduurzamen, Ekwadraat en Bedrijventerreinaanpak

Voorbeelden

Op bedrijventerrein Heerenveen-Zuid wordt door Samen Verduurzamen gewerkt aan [slimme oplossingen voor netcongestie](#), in samenwerking met de gemeente, ondernemers en andere stakeholders.

12. Productieprocessen energie-efficiënt maken

Wat houdt de interventie in?

Leren van beschikbare data, onder andere uit de resultaten van interventie 11 (Inzichtelijk maken energieverbruik bedrijven). Op basis van deze data worden op maat gemaakte warmteterugwinningsconcepten ontwikkeld voor operators, om zo verbeterprojecten uit te voeren ter optimalisatie van energieverbruik.

Waarom deze interventie?

Het handelen op basis van de beschikbare data optimaliseert het energieverbruik, waardoor uiteindelijk minder energie nodig is. Naast dat dit financieel een positief effect heeft, reduceert dit ook de CO2 uitstoot.

Hoe uitvoeren?

- De resultaten uit interventie 11 (Inzichtelijk maken energieverbruik bedrijven) worden gebruikt als basis.
- Een werkgroep opstellen die de acties en bijbehorende prestatie-indicatoren opstellen in een meerjarenplan.
- Data bijhouden tijdens het verbeteringsproces en dit analyseren.
- Gebruikmaken van geproduceerde afvalwarmte en optimalisatie van koelinstallaties of boilers.

Mogelijke (samenwerkings)partners

-

Voorbeelden

-

13. Verkenning lokale opwekking energie

Wat houdt de interventie in?

Starten van een verkenning voor mogelijkheden van lokale duurzame energieopwekmethodes, zoals bijvoorbeeld wind- en zonne-energie.

Waarom deze interventie?

Lokaal opgewekte energie kan direct gebruikt worden op de bedrijventerreinen, waardoor netcongestie mogelijk omzeild kan worden. Energie kan in combinatie met de smart energy hub opgeslagen worden en gebruikt worden tijdens piekmomenten. Zo is er minder afhankelijkheid van het net en zo ook lagere energiekosten.

Hoe uitvoeren?

- Vanuit werkgroep energie in samenwerking met parkmanagement en de gemeente een verkenning doen voor de mogelijkheden van lokale opwek
- De resultaten uit de eerdere monitoring vormen een basis voor de verkenning van de lokale opwekmogelijkheden (en mogelijke toepassingen).

Mogelijke (samenwerkings)partners

-

Voorbeelden

Miedema Bouwmaterialen op de Hemrik in Leeuwarden heeft een kleine windmolen op haar terrein.

14. Energiebehoefte en -overschot reguleren

Wat houdt de interventie in?

Het reguleren van energiebehoefte en -overschot, bijvoorbeeld door het opzetten van een energiecoöperatie met (een deel van) de bedrijven op de terreinen. De energiecoöperatie zorgt voor een gezamenlijke aanpak om te voldoen aan de energiebehoeften.

Waarom deze interventie?

Een gezamenlijke aanpak met een gedeelde ambitie en financiering, zoals via het parkmanagement, kan ondernemers op bedrijventerreinen kostenbesparingen opleveren tot wel 10-20% op de energierekening. Bijvoorbeeld door collectieve inkoop van energie, expertise en energie-efficiëntie. Het zorgt ook voor een sterkere stem bij het voorstellen van interventies.

Hoe uitvoeren?

- Inventariseren welke partijen op de bedrijventerreinen willen deelnemen aan de coöperatie (opzetten werkgroep 'duurzame energie').
- In samenwerking met partijen zoals Us Koöperaasje een energiecoöperatie opzetten.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Us Koöperaasje, Fries Energiehuis en FREON Fryslân

Voorbeelden

- [UsKoöperaasje](#) is de Friese energiecoöperatie die hulp biedt in het opzetten van een lokale coöperatie.
- Het [Fries Energiehuis](#) helpt lokale energie-initiatieven bij het opzetten van projecten voor energiebesparing, opwek en warmte.
- TNO houdt zich bezig met [duurzame warmtenetten voor bedrijventerreinen](#).

15. Uitbreiding bedrijventerreinen

Wat houdt de interventie in?

Het uitbreiden van de bedrijventerreinen in Bolsward, om meer ruimte te bieden aan de groei van huidige bedrijven én om nieuwe bedrijven aan te trekken.

Waarom deze interventie?

Om een gunstig vestigingsklimaat te bieden voor huidige én nieuwe bedrijven is ruimte essentieel. Uitbreiding van de bedrijventerreinen gaat daarbij helpen en vergroot daarmee de toekomstbestendigheid van de Bolswarder bedrijventerreinen.

Hoe uitvoeren?

In samenwerking met Provincie Fryslân en gemeente Súdwest-Fryslân onderzoeken welke mogelijkheden er zijn tot uitbreiding van de Bolswarder bedrijventerreinen.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Gemeente Súdwest-Fryslân en Provincie Fryslân

Voorbeelden

Gemeente Heerenveen heeft flinke stappen gezet in het uitgiftebeleid voor haar bedrijventerreinen, om zo duurzaamheid en circulariteit te stimuleren.

Ruimte voor groei en
verduurzaming terreinen

Q3 2027 - 2030+

Ondernemers, parkmanagement,
gemeente en Provincie Fryslân

Variabel

16. Verkenning waterstof- en/of energiehub

Wat houdt de interventie in?

Mogelijkheden voor Bolsward als waterstof- en/of energiehub van Friesland verkennen.

Waarom deze interventie?

Waterstof is potentieel een duurzame energiebron voor een deel van de industriële processen en een brandstof voor vrachtvervoer.

Hoe uitvoeren?

- Een werkgroep opzetten bestaande uit relevante en gemotiveerde ondernemers in Bolsward, VPB, gemeente SWF en andere belanghebbenden.
- Mogelijkheden verkennen voor het gebruik van waterstof als energiebron.

Mogelijke (samenwerkings)partners

-

Voorbeelden

RVO geeft tips en suggesties over het [samenwerken in een waterstofhub](#).

Materialen: Nieuwe materialen creëren

Op de vijf bedrijventerreinen van Bolsward zijn bijna alle ca. 120 bedrijven lid van VPB. Vanuit een goede samenwerking met de gemeente verbindt VPB de Bolswarder bedrijven met elkaar om samen het verschil te maken. Zo is er al een collectieve inkoop en een KVOB-keurmerk. Er liggen volop kansen om samen maatschappelijk een rol van betekenis te zijn en als collectief duurzame meerwaarde te tonen.

Minder afval
produceren

Samen reststoffen verwerken

Restproducten vermarkten

17. Gezamenlijke duurzame inkoop

Wat houdt de interventie in?

Naast veiligheid zijn er ook andere onderwerpen waarop de collectiviteit ingezet kan worden in Bolsward, denk aan producten zoals koffie, papier, schoonmaakproducten en meubilair van bijvoorbeeld lokale en/of duurzame partijen.

Waarom deze interventie?

Door schaalvoordelen te benutten, worden kosten verlaagd en wordt er minder transport en verpakkingsmateriaal gebruikt. Tevens bespaart dit ondernemers tijd omdat het gezamenlijk geborgd wordt. Collectieve inkoop verlaagt kosten met gemiddeld 15-30% en kan leveranciers stimuleren tot duurzamere productie.

Hoe uitvoeren?

- Collectieve inkoopcontracten via parkmanagement of ondernemersverenigingen.
- Selectie van leveranciers met circulaire en duurzame producten.
- Digitale bestelplatforms om gezamenlijke orders te beheren.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Vereniging Circulair Friesland

Voorbeelden

-

18. Circulair ondernemen door middel van CIRCO Tracks

Wat houdt de interventie in?

De CIRCO methode helpt bedrijven hun huidige waardeketen te analyseren, waarbij duidelijk wordt waar kansen zijn om van verspilling waarde te creëren. Dit biedt een mogelijkheid tot circulair ondernemen, door te werken aan ketensamenwerking, circulair ontwerp en circulaire verdienmodellen.

Waarom deze interventie?

Een CIRCO-Track is een interactief, driedaags ontwikkeltraject waarmee bedrijven concreet stappen kunnen zetten naar circulair ondernemen. Tijdens deze track wordt gewerkt aan het (her)ontwerpen van producten, diensten en businessmodellen, met als doel: het ontwikkelen van een toekomstbestendige, circulaire business. Samen met andere ondernemers en ontwerpers wordt een gestructureerd designproces doorlopen, onder begeleiding van ervaren CIRCO-trainers. Deelnemers leren kansen herkennen, ontdekken circulaire strategieën én ontwikkelen een plan dat direct uitvoerbaar is.

Hoe uitvoeren?

- Inventariseren welke (type) ondernemers interesse hebben in een track
- Samenwerking met VCF (CIRCO-Hub) en Ynbusiness opzoeken om de track uit te voeren
- Track uitvoeren

Mogelijke (samenwerkings)partners

Vereniging Circulair Friesland (CIRCO-Hub), Ynbusiness

Voorbeelden

- Europrovyl heeft eerder deelgenomen aan een track en [deelt hier](#) de ervaringen.
- VCF heeft [meerdere tracks georganiseerd](#), op verschillende thema's.

19. Visie opstellen gezamenlijk inzamelen en verwerken

Wat houdt de interventie in?

Het opstellen van een duidelijke visie voor het gezamenlijk inzamelen en verwerken van afval- en grondstofstromen.

Waarom deze interventie?

Door gezamenlijk afval- en grondstofstromen in te zamelen en te verwerken worden kosten verlaagd en emissies gereduceerd. Naar schatting levert dit zo'n 30-50% minder transportbewegingen op en zo'n 20-40% besparing op afvalkosten, door betere afvalscheiding en hergebruik.

Hoe uitvoeren?

- Werkgroep gezamenlijk inzamelen en verwerken opzetten (werkgroep afval en reststromen). Klaas vraagt Ronald Velzen hiervoor.
- Haalbaarheidsanalyse afvalstromen in samenwerking met een circulaire afvalverwerker
- Collectieve afvalinzamelstructuur opzetten (gezamenlijke contracten en slimme logistiek)
- Verder uit te werken tot circulaire materialenhubs

Mogelijke (samenwerkings)partners

Circulaire afvalwerkers (NNRD, Omrin, Renewi), Rijkswaterstaat (VANG).

Aanpakvoorbeelden

- Stimular geeft [tips en een stappenplan](#) over collectieve afvalinzameling op bedrijventerreinen.
- In Helmond is een [grondstoffenrotonde](#) gerealiseerd om slimme uitwisseling van rest- en afvalstromen te realiseren.
- In Heerenveen is [een project gestart](#) om piepschuim apart in te zamelen en circulair te verwerken.

20. Aanschaffen apparaten lokale opslag en verwerking reststromen

Wat houdt de interventie in?

Het realiseren van lokale composteermachines, perscontainers en vermalers. Hiermee kunnen organische reststromen en andere afvalstromen lokaal verwerkt worden, in plaats van extern afgevoerd worden.

Waarom deze interventie?

Lokaal opslaan en verwerken leidt tot minder transport en daarmee lagere transportkosten en een efficiënter afvalbeheer op de bedrijventerreinen. Het zorgt voor lagere afvalverwerkingskosten en een lagere CO₂ uitstoot. Lokale verwerking kan transportkosten met 30-40% verminderen.

Hoe uitvoeren?

- Verkennen mogelijkheden voor lokale opslag en verwerking (in samenwerking met werkgroep afval)
- Plaatsing van decentrale afvalverwerkingsunits voor specifieke reststromen.
- Gezamenlijke beheerplannen om kosten en logistiek te optimaliseren.
- Gebruik van compost en gerecyclede materialen binnen het terrein.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Ondernemers uit de binnenstad van Bolsward, die ook kunnen meewerken aan deze interventie.

Voorbeelden

- Stichting [Indusym](#) ondersteunt gebiedsmanagement in circulaire verbindingen van energie, water en materialen tussen bedrijven in een kleine regio.
- In de [Cycle-Up Hub in Leeuwarden](#) worden van lokale reststromen, zoals voedselresten, zaagsel, pallet hout en koffiedik, nieuwe producten gemaakt.

21. Reststroomtafels organiseren

Wat houdt de interventie in?

Ondernemers van de bedrijventerreinen komen samen tijdens sessies om vraag en aanbod van reststromen samen te brengen en af te stemmen.

Waarom deze interventie?

Reststroomtafels zorgen voor een 10-25% reductie in restafval. Het zorgt ook voor een vergroot netwerk en kennisuitwisseling tussen de verschillende ondernemers op de vijf verschillende bedrijventerreinen. Zo is er meer verbinding tussen de bedrijven en de terreinen.

Hoe uitvoeren?

- In samenwerking met de werkgroep 'Afval' en partners worden sessies met reststroomtafels georganiseerd.
- De tafels worden ingedeeld op basis van specifieke materiaalcategorieën zoals chemische stoffen, bouw- en sloopafval, organisch afval en olie-gerelateerde reststromen.
- Ondernemers pitchten welke problemen zij willen oplossen en onderzoeken mogelijke samenwerkingen.
- Netwerkevenementen met succesvolle circulaire businesscases
- Per tafel is het doel om 3-5 nieuwe circulaire samenwerkingen te krijgen

Mogelijke (samenwerkings)partners

Vereniging Circulair Friesland, Ynbusiness, gemeente SWF

Voorbeelden

- [Circulair.biz](https://www.circulair.biz) heeft ervaring met het organiseren van reststroomtafels.
- In Groningen organiseren gemeenten in samenwerking met de provincie en de omgevingsdienst informele bijeenkomsten waarin bedrijven ervaringen en best practices uitwisselen rondom circulaire economie. Dit sector- en grondstoffenstromengerichte overleg helpt ondernemers om elkaar op een laagdrempelige manier te vinden en samenwerkingen te starten.

22. Verkenning circulair financieren

Wat houdt de interventie in?

Gezamenlijk op zoek naar subsidies en impactinverteerders om kapitaal aan te trekken voor het ontwikkelen van nieuwe, circulaire projecten.

Waarom deze interventie?

Gezamenlijk financiering oppakken zorgt ervoor dat er minder investering nodig is per bedrijf. Dit biedt mogelijkheden om gezamenlijk duurzamere producten in te kopen.

Hoe uitvoeren?

- Organiseren van kennismakings- en pitchbijeenkomsten.
- Slim kennis en capaciteit benutten als ondernemersvereniging.

Mogelijke (samenwerkings)partners

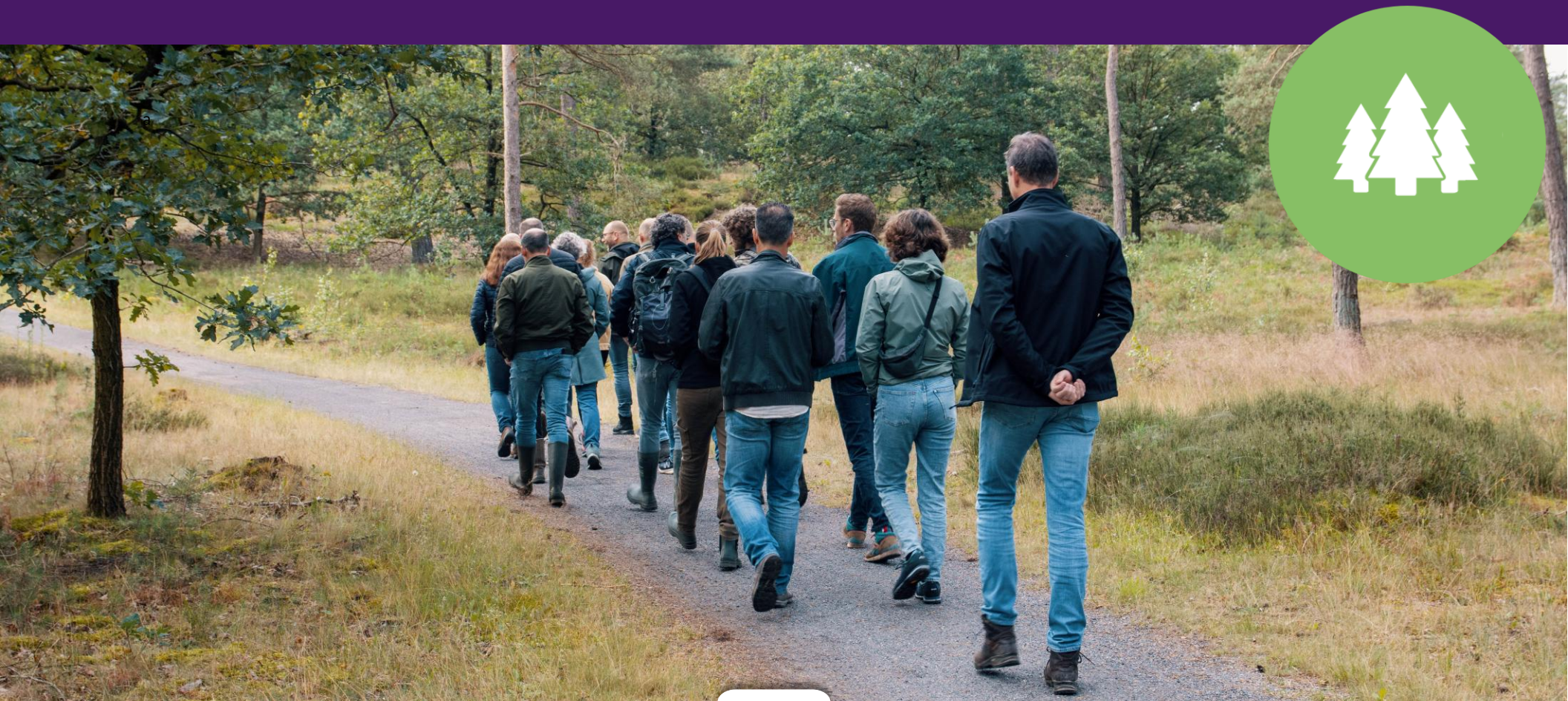
Ynbusiness, Europapact Fryslân (EPF), Rabobank, NOM/FOM, SNN, RVO, Vereniging Circulair Friesland

Voorbeelden

Inspiratie kan worden gevonden in de verkenningen '[circulair financieren](#)' die begin 2023 door het Ministerie van I&W zijn gedaan.

Biodiversiteit en water: Ruimte voor water, groen en gezondheid

Op de vijf bedrijventerreinen van Bolsward zijn bijna alle ca. 120 bedrijven lid van VPB. Vanuit een goede samenwerking met de gemeente verbindt VPB de Bolswarder bedrijven met elkaar om samen het verschil te maken. Zo is er al een collectieve inkoop en een KVOB-keurmerk. Er liggen volop kansen om samen maatschappelijk een rol van betekenis te zijn en als collectief duurzame meerwaarde te tonen.

Groen en gezond openbaar gebied

Groen en gezonde private terreinen

Recreëren in groene omgeving

23. Inventarisatie flora en fauna en opstellen visie klimaatadaptieve terreinen

Wat houdt de interventie in?

Er wordt een inventarisatie gedaan om een beeld te krijgen van de flora en fauna (biodiversiteit) in het gebied, waarna een visie wordt opgesteld om de bedrijventerreinen biodiverser en klimaatadaptief te maken.

Hierna gaan de verschillende bedrijven in gesprek over hun voorkeuren om zo gezamenlijk tot een plan te komen. De volgende stap voor het parkmanagement is om in samenwerking met de gemeente een visie op te stellen voor de klimaatadaptiviteit van de terreinen. In samenwerking met een adviesbureau komt hier een plan voor om dit te bereiken.

Waarom deze interventie?

Een inventarisatie zorgt voor een duidelijk beeld van de huidige status omtrent flora en fauna. Daarmee wordt ook duidelijk welke stappen gezet kunnen worden om biodiverse en klimaatadaptieve bedrijventerreinen te realiseren. Ook zorgt een sterk plan ervoor dat het klimaatadaptief vermogen van de bedrijventerreinen wordt verbeterd. Dit zorgt ervoor dat er minder problemen ontstaan bij weersextremen (hittestress, stormen en piekbuien). Tegelijkertijd verbetert dit de aantrekkelijkheid van het terrein.

Hoe uitvoeren?

- Het opstellen van een werkgroep 'biodiversiteit en water'. **Iwan Stoel hiervoor vragen. Gjalt Visser vraagt hem,**
- Het opstellen van een klimaatadaptief plan. Dit biedt een uitstekende kans om samen te werken met studenten van groene opleidingen.
- Het opzetten van wadi's, (blus)vijvers, groene daken, groene gevels en natuurlijke inrichting van bedrijfskavels.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Er zijn hier veel (samenwerkings)partners mogelijk, denk bijvoorbeeld aan: Snoek Puur Groen, Donker Groep, andere groenorganisaties. En NGO's zoals stichting Kening of het Adaptatie Atelier.

Voorbeelden

- Het [Adaptatie Atelier](#) heeft een [Factsheet Klimaatadaptieve Bedrijventerreinen](#) gerealiseerd, waarin een routewijzer voor maatregelen en financiering van klimaatadaptatie op bedrijventerreinen wordt beschreven.
- De Businessclub foar it Fryske Gea heeft een [blauwdruk ontwikkeld](#) voor de verbetering van biodiversiteit op bedrijventerreinen.
- Op bedrijventerrein Euvelgunne (Groningen) werken de waterschappen van Groningen, de Regio Groningen Assen en Bedrijvenvereniging Zuidoost aan het [verbeteren van klimaatadaptatie](#). In pilotvorm onderzoeken bedrijven hoe zij regenwater kunnen afkoppelen en mogelijk gebruiken.

24. Biodiverse beplanting en faunavoorzieningen in de openbare ruimte

Wat houdt de interventie in?

Het vervangen van klinkers en beton voor vergroening. Dit kan in de vorm van grasbeton of volledig gras. Tegelijkertijd is het belangrijk om de bestaande groenstroken te herzien en zo biodivers in te richten. Daarnaast worden er faunavoorzieningen aangelegd om zo de lokale fauna te ondersteunen.

Waarom deze interventie?

Door de openbare ruimte te vergroenen, ontstaat de mogelijkheid voor regenwaterinfiltratie en vindt verdamping en verkoeling beter plaats. Het vergroenen van het terrein vergroot de weerbaarheid van het bedrijventerrein tegen hitte en overlast door piekbuien. Daarmee biedt het een oplossing tegen regenwateroverlast en hittestress op de bedrijventerreinen. Ook zorgt het voor een aantrekkelijker bedrijventerrein.

Hoe uitvoeren?

- Inventariseren op welke locaties mogelijkheden zijn voor vergroening vanuit de gemeente
- Samenwerkingen opzoeken om te vergroenen (zoals bijvoorbeeld met Stichting Steenbreek)
- Inzaaien van plantensoorten die goed afgestemd zijn op de lokale fauna.

Mogelijke (samenwerkings)partners

[Stichting Steenbreek](#), maar ook partijen als Empatec, Caparis of Dokwurk voor het onderhoud van openbaar groen.

Voorbeelden

Kennisportaal Klimaatadaptatie schreef [een artikel](#) over het vergroenen van de openbare ruimte op bedrijventerreinen.

25. Maatwerkadvies flora en fauna aanbieden per bedrijf

Wat houdt de interventie in?

Aanvullend op interventie 23 (Inventarisatie flora en fauna en opstellen visieplan klimaatadaptieve terreinen) wordt maatwerkadvies geleverd voor individuele bedrijven. Hierbij wordt gekeken naar de kwaliteit én de kwantiteit van de flora en fauna. Op basis hiervan krijgt men zicht op de type vegetaties die op het bedrijventerrein van nature groeien en wordt een lijst van plantensoorten opgemaakt die door bedrijven kan worden gehanteerd bij de vergroening van hun buitenruimte.

Waarom deze interventie?

Een inventarisatie zorgt voor een duidelijk beeld van de huidige status van flora en fauna per bedrijf. Op deze manier kunnen de private terreinen op een effectieve manier biodivers ingericht worden.

Hoe uitvoeren?

- Vanuit werkgroep biodiversiteit (punt 23.) onderzoeken welke bedrijven hier interesse in hebben.
- Vanuit de werkgroep een partij aanwijzen die kan helpen met de inventarisatie en het opstellen van het maatwerkadvies.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Er zijn hier veel (samenwerkings)partners mogelijk, denk bijvoorbeeld aan: Stichting Kening, Snoek Puur Groen, Donker Groep

Voorbeelden

- NL Gebiedslab biedt een methodiek aan om tot een aanpak te komen voor flora en fauna. [Meer informatie.](#)
- Een andere waardevolle website voor maatwerkadvies voor flora en fauna is het kennisplatform van het [Herstelprogramma Biodiversiteit Fryslân](#).
- De Businessclub foar it Fryske Gea heeft een blauwdruk ontwikkeld voor de verbetering van biodiversiteit op bedrijventerreinen. [Meer informatie.](#)

26. Vergroening privaat eigendom en plaatsen van nestkasten en bijen- en egelhotels

Wat houdt de interventie in?

Vergroenen van kavels en panden waar mogelijk, bijvoorbeeld door aanleg van groentegels, hagen en geveltuin. Ook worden op verschillende plekken bij de bedrijven bijen- en egelhotels en nestkasten geplaatst.

Waarom deze interventie?

Het vergroenen van een bedrijventerrein helpt hittestress voorkomen, het tegengaan van wateroverlast bij piekbuien en kan leiden tot een hogere biodiversiteit. Tegelijkertijd zorgt het ook voor een aantrekkelijkere uitstraling als bedrijf en wanneer dit wordt opgepakt door meerdere bedrijven, ook voor een aantrekkelijkere bedrijventerreinen. Meer groen (flora) betekent ook meer fauna.

Hoe uitvoeren?

- Vanuit werkgroep biodiversiteit (punt 23.) en VPB gezamenlijk inkopen van bijen- en egelhotels, nestkasten en andere middelen.
- Het plaatsen van de nestkasten en insectenhotels kan individueel gedaan worden, maar hier kan ook een gezamenlijke activiteit van gemaakt worden (voorbeeld 'de Hemmen Bloeit').
- Het is kansrijk om een samenwerking met de lokale vogelwacht aan te gaan voor het beheer van de nestkasten.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Groene en maatschappelijke organisaties zoals BCIFG, Snoek Puur Groen, Donker Groep, IVN, Vogelwacht Bolsward

Voorbeelden

- Er zijn verschillende duurzame/circulaire opties voor nestkasten:
 - [Friese Vogelwacht](#)
 - [FlowBox](#)
 - [Cycle Up Hub](#)
- Omrin heeft op haar bedrijventerrein Ecopark de Wierde in Heerenveen een [Ecopad aangelegd](#).

27. Onderzoek fiets- en wandelvriendelijk bedrijventerrein

Wat houdt de interventie in?

Inventariseren van de fiets- en wandelinfrastructuur, op- en naar de bedrijventerreinen toe en het in kaart brengen van kansrijke verbeteringen hiervan.

Waarom deze interventie?

Door een betere fiets- en wandelverbinding worden de bedrijventerreinen beter toegankelijk, waardoor het autoverkeer vermindert, er minder behoefte is aan parkeerplaatsen en bovendien zorgt het voor een veiliger bedrijventerrein. Het wordt aantrekkelijker voor medewerkers om te fietsen en wandelen, wat zowel de gezondheid als het welzijn bevordert.

Hoe uitvoeren?

- Een inventarisatie maken van de wandel- en fietspaden die aanwezig zijn op en naar het bedrijventerrein toe.
- In samenwerking met parkmanagement, gemeente Súdwest-Fryslân en de stad Bolsward mogelijkheden verkennen om fiets- en wandelpaden aan te leggen.
- Een fietscampagne vanuit de bedrijven, bijvoorbeeld met het verzorgen onder andere fiets- stimuleringsregelingen, -stallingen en -laadpalen.
- Het realiseren van de fietsbrug bij de Karwei draagt ook bij aan deze interventie.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Gemeente Súdwest-Fryslân, Provincie, stad Bolsward

Voorbeelden

- [Nationale Fiets naar je Werk Dag](#)
- [Biodiversiteitsroute](#) over bedrijventerreinen bij Kootstertille en Eastermar.

28. Realiseren van gezamenlijke buitenwerkplekken

Wat houdt de interventie in?

Het realiseren van buitenwerkplekken, zoals bijvoorbeeld (picknick)tafels op het buitenterrein, die ook als pauzeplek kunnen dienen.

Waarom deze interventie?

Door het realiseren van buitenwerkplekken kunnen werknemers in de buitenlucht werken. Veel onderzoeken hebben de voordelen van buitenwerken voor de gezondheid en het welzijn van medewerkers al aangetoond. Tegelijkertijd kunnen de werkplekken ook tijdens pauzes gebruikt worden, wat de sociale cohesie op het terrein bevordert.

Hoe uitvoeren?

- Inventariseren welke locatie(s) geschikt zijn voor buitenwerkplekken.
- De buitenwerkplekken realiseren door bijvoorbeeld (picknick)tafels te plaatsen, in samenwerking met een werkgroep, parkmanagement en gemeente.

Mogelijke (samenwerkings)partners

Meet in Friesland

Voorbeelden

- [Voorbeelden](#) van partijen die buitenwerken in Friesland.
- Meet In Friesland heeft een [campagne](#) over buitenwerken in Friesland.

Deze routekaart is
gemaakt door:

Turfmarkt 11
8911 KS Leeuwarden
info@circulairfriesland.frl

In samenwerking met:

